

ხელოვნება და ჰუმანიტარული მეცნიერებები

უღების თვითმყოფადობის ელემენტების კვლევა საქართველოში

მერაბ დათუაშვილი

merab.datuashvili@atsu.edu.ge

ირინე ჩარკვიანი

ნანა თხელიძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ქუთაისი, საქართველო

გიორგი სორდია

საქართველოს უნივერსიტეტი

თბილისი, საქართველო

მიუხედავად საქართველოს ტერიტორიული სიმცირისა, მისი მოსახლეობა ეთნიკური და რელიგიური მრავალფეროვნებით გამოირჩევა. ჩვენი ქვეყანაში საუკუნეების განმავლობაში სხვადასხვა ეთნოსის წარმომადგენლები მკვიდრდებოდნენ და წარმატებით ახერხებენ მშვიდობიან თანაცხოვრებას ადგილობრივ მოსახლეობასთან. საქართველოს ეთნიკური გარემოს ჩამოყალიბება ძირითადად რუსეთის იმპერიის სამხრეთსა და ახლო აღმოსავლეთში განვითარებულ ისტორიულ მოვლენებს უკავშირდება. აღნიშნულ რეგიონში მიმდინარე ეთნომიგრაციებზე მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა მონღოლებისა და თემურ ლენგის თვდასხმებმა, ირან-ოსმალეთისა და რუსეთ-თურქეთის ომებმა, ასევე სხვადასხვა მომთაბარე ტომების მოძრაობამ. სტატიაში განხილულია თანამედროვე საქართველოს ტერიტორიაზე მცხოვრები ეთნიკური უმცირესობების ერთ-ერთი ჯგუფის, უღების საქართველოში მიგრაციის მიზეზები და პროცესები, ცხოვრების წესი, ტრადიციული სამოსი და აღკაზმულობა. კვლევის აქტუალობა, თანამედროვე ქართული სახელმწიფოს მიერ ეთნიკურ უმცირესობათა კულტურული მემკვიდრეობის დაცვასა და მის ზოგადქართულ კულტურულ სივრცეში ინტეგრირების საკითხებიდან გამომდინარეობს. საქართველოში მცხოვრები ეთნიკურად და რელიგიურად გასხვავებული ჯგუფების კულტურული მემკვიდრეობა აღიარებულია ზოგად ქართულ კულტურულ მონაპოვრად. შესაბამისად, კვლევის შედეგად მიღებული ინფორმაცია მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ამ ხალხის პოპულარიზაციის პროცესებს ქვეყნის ზოგად კულტურულ სივრცეში.

საკვანძო სიტყვები: ეთნიკური უმცირესობა, უღები, კულტურული მემკვიდრეობა, ტრადიციული სამოსი.

საქართველო როგორც ისტორიული, ასევე თანამედროვე თვალსაზრისით მრავალეთნიკურ ქვეყანას წარმოადგენს. მდიდარი ისტორიული წარსულის მქონე ჩვენი სამშობლოს ტერიტორიაზე ოდითგან ერთმანეთის გვერდით ცხოვრობდნენ სხვადასხვა ეროვნებისა და რელიგიის ხალხები. მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენი ქვეყანა ხმალამოწვდილი იცავდა თავის ტერიტორიულ მთლიანობასა და დამოუკიდებლობას, ყოფილა ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც კიდევ უფრო მეტად შეჭირვებული უცხო-ტომელი თავშესაფარს პოულობდა ჩვენთან და აგრძელებდა ცხოვრებას, როგორც ეთნიკური უმცირესობა. ასე იყო უძველესი შემთხვევაშიც. უძველეს ისტორიული წარსულის შესახებ ცნობები მოიპოვება ძველადმოსავლურ და ანტიკურ წყაროებში. ვარაუდობენ, რომ უძველესი წინაპრები იყვნენ ძვ. წ. III ათასწლეულის შუმერულ-აქადურ ტექსტებში ნახსენები კუტიები (გუტიები), რომელთა ბატონობა მესოპოტამიაში დაახლოებით 125 წელი გრძელდებოდა.

კვლევებით დადასტურებულია, რომ უძველესი ალბანელების შთამომავლები არიან. ალბანეთის სახელმწიფო ძირითადად დღევანდელი აზერბაიჯანის სახელმწიფოს ტერიტორიაზე მდებარეობდა, როგორც ეგრის-ქართლისა (ლაზიკა-იბერიის) და სომხეთის მნიშვნელოვანი პოლიტიკური პარტნიორი.

სხვა სახელმწიფოთა მსგავსად, ალბანეთიც ეთნიკურად არაერთგვაროვანი არ ყოფილა. ამ სახელმწიფოს ტერიტორიაზე ორ ათეულზე მეტი მონათესავე და არამონათესავე ეთნიკური ერთობა მკვიდრობდა, რომელთაგანაც წამყვანი იყო ოთხი ტომობრივი ერთეული (უტიები, გარდმანელები, გარგარელები და წავდეელები). XIX- XX საუკუნეებში გამოითქვა მასაზრებები, რომ ძველი ალბანელებისაგან დარჩენილი ერთადერთი მემკვიდრეები უდიები (უტიები), იგივე უძველესი არიან. უკანასკნელ წლებში, რაც სინას მთაზე აღმოჩენილმა ძველი ალბანური დამწერლობის ძეგლებმა და მათმა გაშიფვრამ დაადასტურა. მაღალი კულტურის შემქმნელი ალბანელების მცირერიცხოვანი ნაწილი ეთნიკური ისტორიის თანმხლებ პროცესებს გადაურჩა და დღეს სოცოცხლეს მცირერიცხოვან უძველეს აგრძელებს, რაც გვაძლევს საშუალებას შეიქმნას ნათელი სურათი კავკასიის ალბანების ძველი სახელმწიფოს ეთნიკური რაობის, კულტურის, ენისა და დამწერლობის შესახებ.

აღსანიშნავია, რომ უძველესი ალბანური სახელმწიფოსა და კულტურის ერთ-ერთი შემქმნელი იყვნენ და არა ერთადერთი. ალბანეთის სახელმწიფო ძირითადად მტკვრისა და არაქსის ქვემო დინებებში მდებარეობდა და დღევანდელი აზერბაიჯანის ტერიტორიის გარდა მოიცავდა მოსაზღვრე დაღესტნის სამხრეთ ნაწილსაც. მისი სამხრეთი საზღვარი მდინარე

არაქსზე გადიოდა, აღმოსავლეთით ალბანეთს კასპიის ზღვა ესაზღვრებოდა, დასავლეთით კი მისი მოსაზღვრე ქართლის (იბერიის) სამეფო იყო. ისევე როგორც სხვა ქვეყნები, კავკასიის ალბანეთის სახელმწიფოც მუდმივად დადგენილ სამანებში არასოდეს ყოფილა მოქცეული. მისი ტერიტორია ხან მცირდებოდა და ხან იზრდებოდა, რასაც მნიშვნელოვნად განაპირობებდა საგარეო ფაქტორი და მეზობელ სახელმწიფოებთან ურთიერთობა („ეთნოსები საქართველოში“ 2008: 184-185).

უდები IV საუკუნეში გაქრისტიანდნენ, მაგრამ VII საუკუნეში არაბთა მიერ აზერბაიჯანის ტერიტორიის დაპყრობის შედეგად ქრისტიანმა უდებმა, ადგილობრივი მოსახლეობის უმრავლესობის მსგავსად, ისლამი მიიღო. აღსანიშნავია, რომ მათმა ნაწილმა ძველი რწმენა მაინც შეინარჩუნა, რის გამოც VII საუკუნეში, არაბთა ხალიფის განკარგულებით, ისინი სომეხთა სამოციქულო ეკლესიას დაექვემდებარნენ, ეს უკანასკნელი კი ჯერ კიდევ VI საუკუნეში ცდილობდა ავტოკეფალური ალბანური ეკლესია შეერთებინა.

უდების დასავლური ჯგუფების საბოლოო გადასვლა მართლმადიდებლობაზე, სავარაუდოდ, XI-XIII საუკუნეებში დაიწყო, რეგიონში ქართული ეკლესიის გააქტიურების გამო.

საქართველოს ყვარლის რაიონის სოფელ ზინობიანში უდები 1920-1922 წლებში ვართაშენიდან გადმოსახლდნენ. აზერბაიჯანელებისა და სომეხების ურთიერთდაპირისპირების გამო, რისი მსხვერპლიც ხშირად უდანაშაულო უდები ხდებოდნენ. სოფლის თავკაცმა ზინობი სილიკაშვილმა მშვიდობიანი თავშესაფარი საქართველოში იპოვა და თავისი თანასოფლელები აზერბაიჯანის მოსაზღვრე ყვარლის რაიონში დაასახლა. აქ მუხნარი ტყე გაუკაფავთ და ახალი სოფელი დაუარსებიათ, რომელსაც სახელი მის პატივსაცემად უწოდეს.

საცხოვრებელ შენობებს უდები აგებდნენ ქვებით, გამოუწვავი აგურით და ხურავდნენ თივით. სხვენში ინახავდნენ ადამიანებისა და საქონლის საკვების მარაგს. ჭერს ამაგრებდნენ ორი დედაბოძით, ცენტრში კი ჩაუქრობლად ენთო კერა. კედლის ნიშებში ინახავდნენ ლოგინსა და ჭურჭელს. შენობა შედგებოდა 2-3 ოთახისგან, მათგან ერთი სასტუმრო იყო. ეზოში განლაგებული იყო სამეურნეო ნაგებობანი: საქონლის სადგომი და თონე. საქართველოში გადმოსახლების შემდეგ უდებმა დაიწყეს ხის სახლების აგება, შეიცვალა მამაკაცების შრომითი საქმიანობაც. ნაცვლად კრამიტის დამზადების და მეთუნეობისა, მათ დაიწყეს საშოვარზე სიარული და ხელი მიჰყვეს კახეთისათვის დამახასიათებელ მეურნეობის დარგებს.

ცხოვრების პირობების ცვლილებამ გავლენა მოახდინა უდების ჩამოშლაცხვეც. XIX ს-ის ბოლოს ყოფიდან გაქრა უდების ტრადიციული სამოსი. 1800-იანი წლების ფოტოსურათებით ირკვევა, რომ უდებთა ტან-

საცმელი ყარაბაღელი სომხების ტანსაცმლის იდენტური იყო. რაც შესაძლებელია მათი მეზობლად ცხოვრებითა და საერთო წარმომავლობით აიხსნას (თოფჩიშვილი 2007: 156-165).

უდი მამაკაცის ტრადიციული სამოსი იყო შარვალი, ტყავის ან ვერცხლის ქამრით გაფორმებული ჩოხა და ახალუხი (არხალუხი), ფეხსამოსი — ჩექმა ან ტყავის ქალამანი, თავსაბურავი — ცხვრის ბეწვის ქუდი — «ფაფახი» ან ყაბალახის მსგავსი «დინგა» (ნახ.1).

ნახ. 1. უდი მამაკაცები.

უდი მამაკაცის წელის ხაზს ზემოთ ნახევრადგამოყვანილი სილუეტის არხალუხი (ნახ.2) მუშავდებოდა სახიანი შავი სატინის ქსოვილისაგან, მუხლამდე სიგრძის, წელის ხაზზე გადაჭრილი და ბოლოში გაფართოებული ნაკეთობა უზრუნველყოფდა მოძრაობის თავისუფლებას მისი ექსპლოატაციის მანძილზე.

არხალუხი მთლიანად დუბლირებულია შავი სატინისა და ჭრელ-ჭრელი ჩითის ქსოვილებით. ზურგის დეტალის დუბლირებისათვის გამოყენებული მთლიანი სიგრძის სადა, შავი ფერის ქსოვილი, ბოლოში გაგანიერებული სოლისებური დეტალების გამოყენებით გრძელდება მუხლის ხაზამდე. არხალუხის თემოს უბანში, ორივე მხარეს დაგეგმარებულია შეხსნილი, რომელიც გაფორმებისა და ასევე ნაკერის სიმტკიცის თვალსაზრისით მუშავდებოდა დაგრეხილი თოკისაგან დამზადებული კანტით. არხალუხის ილღის განაჭერი ნაპირი დამუშავებულია ჩაკერებული ერთნაკერიანი სწორი ფორმის, სახელოთი. სახელოს ბოლო განაჭერი ნაპირი დამუშავებულია თავისივე ჩანაკევით და შეხსნილით, რომლის ზედა

და ქვედა განაჭერი ნაპირები იკვრება ყაითნისაგან დამზადებული ღირ-კილოებით. საყელო დგარი, დალიანდაგებული. არხალუხი წინა ცენტრალურ ხაზზე, წელის ხაზამდე იკვრება ყაითნისაგან დამზადებული ხუთი ღირ-კილოთი.

ნახ.2. უდი მამაკაცის არხალუხი.

უდი ქალის ტრადიციული სამოსი (ნახ. 3) შედგებოდა გრძელი პერანგისგან („გურატ“) და კოჭებამდე დაშვებული ფართო, წითელი ფერის შარვლისგან, რომელსაც „ხოლოხს“ ეძახდნენ. „გურატის“ ზემოდან ეცვათ თეძოებიდან ნაოჭასხმული, ახალუხის მსგავსი სამოსი - „კავაი“, რომელსაც ჰქონდა გრძელი, ვერცხლის ღილებითა და მონეტებით მორთული, ბოლოებჩაჭრილი სახელოები. „კავაის“ იკრავდნენ წელის არეში შალის ნაჭრით ან ვერცხლის ქამრით. მის ქვემოთ ატარებდნენ წინსაფარს, რომელიც მკერდს ზემოთ იწყებოდა და მუხლებთან მთავრდებოდა. „კავაის“ ფერი განსხვავდებოდა ასაკის მიხედვით. ახალგაზრდებისათვის იგი ღია ფერისა იყო, ხანდაზმულებისათვის კი—მუქი. ფეხზე ეცვათ ქოშები, სახელწოდებით „ლალაკანი“.

ნახ. 3. უდი ქალები ტრადიციულ სამოსში.

უდი ქალის თავსაბურავი რამდენიმე ელემენტებისგან შედგებოდა: შავი მოსახვევის („მაცნ ჩარაგატ“) ზემოდან პერანგის ბოლომდე ეშვებოდა წითელი ფერის ჰაეროვანი ქსოვილი, მოსახვევის ქვემოდან კი, თავის ორივე მხარეს, ყურს ზემოდან, მკერდზე ვერცხლის მონეტებით, მარგალიტებითა და თვლებით მორთული ქსოვილი.

უდი ქალი ქორწინებისას ნახევარ სახეს იბურავდა „იეშმალით“, რომლის ქვემოდან მოჩანდა მხოლოდ ცხვირი და თვალები. „იეშმალი“ ქალს მთელი ცხოვრება უნდა ეტარებინა, მაგრამ დროთა განმავლობაში შეიცვალა მათი ჩაცმის სტილიც და სრულიად გაქრა ქალის მიერ თავსაბურავის ტარებისა და სახის ქვედა ნაწილის დაფარვის ტრადიცია („ეთნოსები საქართველოში“ 2008: 188).

უდებში ბოლო დრომდე შემორჩენილი იყო ტრადიციული რწმენა-წარმოდგენებიც. აღდგომის მეორე დღეს მათ წესად აქვთ სასაფლაოზე გასვლა. თან კი ფლავი, ტკბილეულობა და ხილი მიაქვთ. ამ დღეს მღვდლები ყველა საფლავს აკურთხებდნენ. აღდგომის მესამე დღეს კი წმინდა ელისეს ხსენების საეკლესიო დღესასწაული იმართებოდა. მალეობზე გაშენებული, წმინდა ელისეს მონასტერი დაფარული იყო დიდი ხეებით, რომლებიც მიჩნეულია წმინდა ხეებად. მლოცველები ეთაყვანებოდნენ ხატებს, ანთებდნენ სანთლებს და შესაწირად ცხვარიც მიჰყავდათ. “წმინდა გიორგის” სალოცავში ყოველ კვირას ლოცულობდნენ. განსაკუთრებული ხალხმრავლობით ის ფერიცვალების დღესასწაულზე გამოირჩეოდა. ამ დღეს ვართაშნელი გოგონები ხელებს ინით იღებავდნენ, კრეფდნენ ხილს და მინდვრის ბალახებისაგან ჯვრებს აკეთებდნენ განთიადისას ხილი,

რომელზედაც ყვავილების ჯვარი იდო, ნაცნობებსა და ნათესავებთან მიჰქონდათ.

უდებში შემორჩენილი იყო წინაპრისა და კერის კულტი. სოფელ ვართაშენის ზემო უბანში დიდი ჭადრის ხე იდგა, რომელიც წმინდა ხედ ითვლებოდა; მის ქვეშ სანთლებს ანთებდნენ და შესაწირს სწირავდნენ. მის შესახებ უდებში შემდეგი გადმოცემა ყოფილა: მაჰმადიანებისაგან შევიწროებული უდები ქრისტიანულ რიტუალებს ფარულად ასრულებდნენ და თავდასხმის მოლოდინში ქრისტიანმა უდებმა სახარება მიწაში ჩაფლეს და ეს ადგილი რომ არ დაეკარგათ ჭადრის ხე დარგეს, რომელიც შემდეგ სალოცავ ხედ იქცა. ჭადარს უდიები არა მარტო მწვანე ტოტებს, არამედ გამხმარსაც არ მოატეხდნენ. ხმელ ტოტებს კი აგროვებდნენ და მსხვერპლშეწირვის დროს იყენებდნენ.

ზინობიანის უდების თანამედროვე ცხოვრების შესწავლამ აჩვენა, რომ ისინი დღესაც ცდილობენ საუკუნოვანი ადათების, ქორწინებისა და დაკრძალვის უძველესი ტრადიციების შენარჩუნებას, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ტრადიციული სამოსის გამოყენებას მხოლოდ სარიტუალო დანიშნულებად შემორჩა.

ამრიგად, მიუხედავად მცირერიცხოვნობისა და საქართველოში ცხოვრების ხანგრძლივობისა, უდები ინარჩუნებენ თავიანთ ეთნიკურ თვითმყოფადობას. ისინი ერთგული არიან ტრადიციებისა და ადათ-წესების. ინფორმაცია უდების, როგორც ეთნიკური უმცირესობის წეს-ჩვეულებებისა და სამოსის შესახებ მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ამ ხალხის კულტურული ნიშის შესახებ საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებასა და პოპულარიზაციას.

ლიტერატურა

- თოფჩიშვილი. რ. 2007. კავკასიის ხალხთა ეთნოგრაფია, ეთნიკური კულტურა. სალექციო კურსი. თბილისი.
- საქართველოს სახელმწიფო კულტურის პოლიტიკის დოკუმენტი „კულტურის სტრატეგია 2025“, 2013. ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე <https://mes.gov.ge/publicInfo/wp-content/uploads/2013/12/%E1%83%99%E1%83%A3%E1%83%9A%E1%83%A2%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%94%E1%83%92%E1%83%98%E1%83%90-2025.pdf>, ბოლო ნახვა 25.09.2023.
- ეთნოსები საქართველოში. 2008. საქართველოს სახალხო დამცველის ბიბლიოთეკა. თბილისი.

კვლევა განხორციელდა „შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის“ მხარდაჭერით [გრანტის ნომერი - FR -22-2598].

Arts and Humanities

The study of the identity elements of the Udis ethnic group in Georgia

Merab Datuashvili

merab.datuashvili@atsu.edu.ge

Irine Charkviani

Nana Tkhelidze

Akaki Tsereteli State University

Kutaisi, Georgia

Giorgi Sordia

University of Georgia

Tbilisi, Georgia

Despite Georgia's compact geographical size, its population exhibits remarkable ethnic, national and religious diversity. Over centuries, individuals from various ethnic backgrounds have settled in the country and have coexisted harmoniously with the local population. This article delves into the factors and mechanisms connected with the migration, way of life, traditional costume and accoutrements of one of the ethnic minority groups residing in contemporary Georgia, namely, the Udis. The significance of this research lies in its contribution to the preservation of cultural heritage among ethnic minorities in contemporary Georgia and its incorporation into the broader Georgian cultural milieu. The cultural legacy of the ethnically and religiously diverse communities in Georgia is acknowledged as an integral part of the overarching Georgian cultural heritage. Hence, the insights derived from this research will play a vital role in promoting the visibility and integration of these groups into the broader cultural landscape of the nation.

Keywords: ethnic minority, Udis, cultural heritage, traditional clothes.

From both a historical and contemporary perspective, Georgia stands as a multi-ethnic nation, where individuals of diverse nationalities and faiths have coexisted throughout its rich historical legacy. This inclusivity extends to the Udis community as well.

The Udis are among the ancient, indigenous ethnic communities of the Caucasus, inhabiting both Azerbaijan and Georgia in the South Caucasus region. Notably, in the years 1920-1922, the Udis migrated from Vartasheni to the village of Zinobiani, situated in Kvareli, Georgia. Documentation of the Udis historical heritage can be traced in both ancient Eastern and classical sources. It is theorized that the Udis forebears were akin to the Kutias (or Gutias), entities documented in Sumero-Akkadian texts from the 3rd millennium BC, whose dominion in Mesopotamia persisted for approximately 125 years.

The Udis initially embraced Christianity in the 4th century. However, with the Arab conquest of Azerbaijan in the 7th century, the Christian Udis, much like the broader local population, underwent a conversion to Islam. It is noteworthy that a portion of the Udi community persevered in practising their original faith. Consequently, during the 7th century, by order of the Arab caliph, they were incorporated under the jurisdiction of the Armenian Apostolic Church. The definitive transition of Western Ude groups to Orthodoxy likely commenced in the 11th to 13th centuries, as a result of heightened ecclesiastical activity by the Georgian Church in the region.

Originally, residential structures were constructed using stone and sun-dried bricks, their roofs thatched with hay. Within, the ceiling was upheld by two central support columns, and an ever-burning hearth occupied the centre. Beds and utensils were neatly stored in wall alcoves. Typically, these dwellings featured 2-3 rooms, with auxiliary agricultural buildings situated within the courtyard.

Following their migration to Georgia, the Udis adopted new construction methods, favouring wooden houses. This transition corresponded to a shift in men's occupations. Rather than crafting tiles and pottery, they transitioned to agricultural activities and adopted the distinctive farming practices of the Kakheti region, Georgia.

The alteration in living conditions also influenced the clothing of the Udis. Images from the 1800s reveal that Udi's costumes closely resembled that of the "Karabakh Armenians". This similarity can be attributed to their proximity and shared historical origins.

Traditional Udi men's costume typically comprised trousers, a "Chokha", and an "Akhalukh" adorned with a leather or silver belt. Footwear options included boots or leather "Kalaman", and their headgear featured a sheep fur hat known as "Pafakh" or "Dinga," reminiscent of the "Kabalakh style." The men's "Arkhalukh" featured a half-cut silhouette, constructed from lightweight black satin fabric, knee-length, cut at the waistline, and flared at the hem, enabling unrestricted movement during their various activities.

The “Arkhalukh” is entirely lined with black satin and variegated Chiti fabrics. A plain black fabric, extending from the back detail down to the knee, features a flared wedge design at the bottom. Notably, there are openings on both sides in the thigh area, enhanced with twisted rope decorations that also strengthen the seams.

The underarm cut-out edge of the “Arkhalukh” exhibits a single-stitched, straight-shaped sleeve. The final edge of the sleeve is completed with a folded and open design, secured with katn pegs on the upper and lower cut edges. The collar is standing and railed. The Arkhalukh is fastened at the front central line, reaching the waistline, with five knots fashioned from katn.

The traditional costume of Udi women included a lengthy shirt and wide, red trousers that extended to the ankles. Atop these, they would wear a garment similar to the “Akhalukh,” gathered at the hips, featuring long sleeves adorned with silver buttons and coins. It was cinched at the waist with a woollen or silver belt. Beneath this, they would don an apron, commencing above the chest and ending at the knees. The colour of the apron varied with age, light for the youth and darker for the elderly. Footwear consisted of boots.

Udi women’s headdress comprised several elements: from the crown of the head to the shirt’s hem, a red, airy fabric descended. From the lower edge of the fabric, on both sides of the head, above the ears and on the chest, a cloth embellished with silver coins, pearls, and gemstones was adorned. During marriage, Udi women traditionally covered half of their face with a “Yeshmagh,” leaving only their nose and eyes visible. These women were expected to wear the “Yeshmagh” throughout their lives. However, as time passed, their clothing style evolved, and the tradition of women wearing a headscarf gradually faded away. An examination of Udis from Zinobian indicates their ongoing efforts to uphold age-old customs and ancient marriage and burial traditions. However, it is noteworthy that the utilization of traditional clothing has become primarily reserved for ceremonial occasions, representing a shift away from everyday wear. Thus, despite the limited number and long life in Georgia, the Udis group conserved their ethnic identity. Information on the customs and clothes of the Udis as an ethnic minority will significantly contribute to the formation and promotion of public opinion about the cultural niche of this group.

This work was supported by “Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia” (SRNSFG) [Grant number - FR -22-2598].